

۲۰۱۲/۰۹/۱۳

داکتر عبدالرحمن زمانی

توطئه های انگلیس علیه حکومت امانی: رویداد های قبل از اغتشاش خوست (قسمت ۲۹)

در صفحات آتی عوامل و عناصر مختلفی را مطالعه میکنیم که در کامیابی اغتشاشات و شکست رژیم امانی نقش های عمده یا فرعی داشتند. اما قبل از آنکه به استناد اسناد و مدارک موجود به تفصیل آن بپردازیم، برای درک بهتر موضوع به سراغ رویداد های قبل از اغتشاشات میرویم، و میبینیم که جریانات عقب پرده که منجر به خیرگی و تهدید قطع مناسبات سیاسی انگلیس ها با افغانستان و خروج خانم ها و اعضای سفارت انگلیس، آنهم در آستانه هردو اغتشاش جنوبی (منگل) و مشرقی (شینوار) شد، تصادفی بوده یا با اغتشاشات ربط داشته است.

سیاست جدید پیشروی در مناطق قبایلی آزاد (نیو فارورد پالیسی)

روابط افغانستان با انگلیس ها همیشه از جاروجنجال های مناطق سرحد آزاد متأثر بوده است. بگفته فریزر- تینلر وزیرمختار سابق انگلستان در کابل، تخم تمام جنجال ها و اختلافات متعدد در مناسبات افغانها و انگلیس ها در همین جا کاشته شده است. استعمار انگلیس همیشه کوشیده است تا این منطقه را تحت تسلط خود نگهدارد. اما این کار سهل و آسان نبوده است. پالیسی انگلیس ها در رابطه با سرحد آزاد مراحل مختلف آتی را طی کرده بود:

پالیسی سرحدات بسته یا مسدود (Closed Boarder): یک سیاست محافظه کارانه بوده و بعد از اشغال پنجاب توسط انگلیس ها اتخاذ شد. مشخصات مهم سیاست سرحدات بسته این بود که سرحدات خود را در مقابل حملات قبایل حفظ کنند، از تعرض بر مناطق قبایلی خودداری کنند و در امور داخلی آنها مداخلت نکنند. اصطلاحات قبایل آزاد، سرحد آزاد، علاقه غیر، یاغیستان و غیره هم از همین زمان مروج شدند.

سیاست پیشروی یا فارورد پالیسی: بعد از ترک سیاست دفاعی سرحدات بسته اتخاذ شد. درین مرحله انگلیس ها میخواستند با اشغال مناطق سرحدی افغانستان را هم مثل هندوستان به یکی از مستعمرات شان تبدیل کنند. آنها در دوران سی سال بین سالهای ۱۸۴۹ و ۱۸۷۹ بیش از ۳۷ مرتبه بر مناطق سرحد آزاد تجاوز نظامی نموده و به مقاومت شدید باشندگان این سرزمین مواجه شدند.

تاسیس ایالت جداگانه سرحدی شمال غربی: نایب السطنه لارد کرزن در سال ۱۹۰۱ مناطقی را که در جنوب سرحد افغانستان قرار داشتند، و قبلاً توسط حکومت ایالت پنجاب اداره میشدند، تحت اداره نو تاسیسی قرار داد. او این اقدام را بخاطر دفع بهتر حملات قبایل، بهتر ساختن عملیات نظامی و توجه بیشتر به این منطقه مهم ستراتیژیک اتخاذ نمود. بدین ترتیب این منطقه بدو قسمت مناطق استقرار یافته تحت اداره انگلیس ها و مناطق قبایلی یا ایجنسی های که مثل پاکستان امروز مستقیماً به حکومت مرکزی ارتباط داشتند، تقسیم شدند. (۱)

دولت های افغانستان هم آرزو داشتند که این مناطق به حال آزاد و بحیث یک منطقه حایل که نه به بریتانیا و نه به افغانستان متعلق باشد، باقی بمانند.

انگلیس ها که بعد از جنگ سوم افغان و انگلیس، منتظر فرصتی بودند تا قبایل آزاد را برای اینکه در جنگ به افغانستان کمک کرده بودند، سرزنش کنند در سال ۱۹۲۳ یکبار دیگر سیاست نوین پیشروی و پیشقدمی به مناطق سرحد آزاد را اتخاذ کردند. در مرحله اول بریتانیا خواست تا قبیله مسعود و قبایل دیگر وزیرستان را تحت اداره و سلطه خود درآورد. ایجاد پسته های نظامی و احداث سرک ها و خط آهن برای اتصال آنها، بخشی از این سیاست اداره حکومت هند بریتانوی در وزیرستان را تشکیل میداد که با مقاومت شدید مواجه شد.

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالې د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

بمبارد قریه های قبایل آزاد توسط طیارات بریتانوی و احتجاج رسمی دولت افغانستان

نیو فارورد پالیسی انگلیس ها در مناطق قبایل آزاد منجر به تیره شدن شدید مناسبات افغانستان و انگلیس گردید. پس از ساختن قشله عسکری (اردوگاه) بریتانیا در رزمک و به تعقیب آن قیام قبیله مسعود، حکومت افغانستان رسماً به تاریخ ۳۱ ماه جنوری ۱۹۲۳ راجع به بمباردمن وزیرستان توسط آتشیباری توپخانه و طیارات اعتراض خود را به سفیر بریتانیا در کابل سپرد، و به اتکای ماده ۱۱ معاهده افغانستان و انگلستان و مکتوب هنری دابس (۲)، در برابر اقدامات بریتانیا در وزیرستان احتجاج کرد.

غازی امان الله خان

THE AMEER VISITS THE FRONTIER.—The Ameer of Afghanistan (x) photographed with some of his officers during a recent visit to the Indo-Afghan frontier.

بازدید غازی امان الله خان از سرحد هندبریتانوی

در ماده ۱۱ قرار داد افغان و انگلیس آمده بود که «هر یک از دولتین عاقبتین خود شانرا بالمقابل در خصوص حسن نیت دیگر و مخصوصاً در باب نیت خیراندیشانه خود شان نسبت به اقوامی که متصل حدود خود شان سکنی دارند مطمئن نموده از روی این ماده تعهد مینمایند در آتیه از عملیات نظامی که زیاد اهمیت داشته باشد، برای برقراری نظم در میان اقوام سرحدی که داخل دائره های خود شان سکنی دارند لازم بنظر بیاید، قبل از آنکه اینگونه عملیات شروع کرده شود، یکدیگر را مطلع خواهند نمود» (۳) سفیر افغانستان در لندن هم به پروتست شبیه پرداخت.

جریده اتحاد مشرقی هم درین مورد تحت عنوان درشت وحشت و خونریزی وحشیانه بریتانیای درنده خوی حیوان صفت بر قبایل سرحدی افغانستان، تبصره کرد.

جرگه بزرگ سران قبایل در جلال آباد و دیدار غازی امان الله خان از سرحد تورخم

د پانو شمیره: له 2 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

همزمان با اقدامات سیاسی، احضار دیپلمات انگلیس به وزارت خارجه و احتجاج وزیر مختار افغانستان در لندن، امان الله خان به جلال آباد رفت و در آن جا یک جرگه بزرگ سران قبایل هردو طرف سرحد آزاد را برگزار کرد. راپور های استخبارات انگلیس درین رابطه نوشته اند که «بعد از تخت نشینی این بار اول است که امیر با دربارش درین وقت زمستان در جلال آباد بسر میبرد. بتاریخ ۲۶ فیروزی و روز های بعد از آن، امیر ملبس به لباس افریدی ها جمعیت بزرگ افریدی ها، مهمند ها و افغانان محلی را ملاقات نمود. حدود پنج تا شش هزار (۵۰۰۰ - ۶۰۰۰) نفر افریدی و مهمند در دربار حضور بهم رساندند. امیر خطابه اش را بزبان پشتو ایراد کرد و بخودش بحیث پادشاه تمام افغانها و برادرشان اشاره نمود. او اعلام داشت که پشتو را لسان ملی افغانستان ساخته و به تفصیل راجع به ضرورت وحدت سخن گفت.» (۴) به استناد راپور های اسخباراتی روسیه، در این جرگه امیر مبالغ هنگفتی را برای سران قبایل داد و به امکان اقدامات باهمی آینده در برابر انگلیسی ها اشاره کرد. (۵)

راپور های انگلیس ها علاوه میکند که سخنرانی امان الله خان در باره امکان جهاد در برابر انگلیس، مهربانی هایش بر مخالفین شناخته شده انگلیس ها و به تعقیب آن بازدید از سرحد بر تشنج اوضاع در مناطق قبایلی افزود. تعداد حملات جنگجویان قبایلی در اعماق مناطق هند بریتانیای هم بار دیگر افزایش یافت. هیجان در مناطق دیر، سوات و باجور بیشتر به مشاهده رسید. مشکلات تازه در وزیرستان تحت رهبری آدم خان و ملا لالا پیر ایجاد شد، که به نارامی های هردو قوم وزیر و مسعود منجر شد.

تشکیل قوای ملیشایی خوست

انگلیس ها که از پیوستن ملیشایی مسلح وزیرستان به قوای قومی و دور دادن اسلحه شان بطرف انگلیس ها میترسیدند در ماه اپریل خاصه دار های وانه را به عوض پیش آهنگان یا سکوت وزیرستان (Waziristan Scouts) فرستادند، که این کار بر وخامت بیشتر اوضاع افزود. دولت افغانستان هم تعداد زیادی از ملیشایی باغی وزیرستان را جمع نموده و آنانرا در یک قوای مسلحی تنظیم نمودند، که بنام ملیشایی خوست شهرت یافتند.

وخامت اوضاع و ترتیبات بسته کردن سفارت انگلیس در کابل

با فهمیدن حمایت و کمک های مالی غازی امان الله خان به قبایل سرحد آزاد، همفریز سفیر انگلیس در کابل به محمود طرزی وزیر خارجه در اوایل ماه اپریل گفت که «حکومتش از پالیسی تحریک آمیز موجوده دولت افغانستان باین نتیجه رسیده است که افغانستان با ما بعوض دوستی راه خصومت را اختیار نموده است.» (۶)

سفیر بریتانیا همچنان به حکومت افغانستان اخطار شفاهی داد که سفارت بریتانیا با این وضع شاید از افغانستان بیرون خواهد شد و زنان انگلیس در کابل نظر به اوضاع وخیم بین افغانستان و بریتانیا افغانستان را ترک خواهند گفت.

جنگال پناه بردن قاتلین افسران اردوی انگلیس به افغانستان

روزنامه تایمز لندن در شماره شنبه ۱۲ جنوری ۱۹۲۴ خود به وخامت اوضاع در مناطق سرحدی اشاره نموده، به ازدیاد واقعات کشته شدن صاحب منصبان انگلیسی اشاره میکند. کشته شدن جگرن فینیس Finnis در بلوچستان و دو جگرن دیگر به نام های اور Orr و اندرسن Anderson در لندی کوتل دره خیبر هم بر تشنج اوضاع افزود. انگلیس ها میگفتند که قاتلین لندی کوتل از منطقه نازیان ننگرها از داخل افغانستان میباشند.

روزنامه تایمز لندن قبلا هم در شماره ۱۹ دسمبر ۱۹۲۳ خود تحت عنوان «قاتلین سرحد» از وخامت شدید اوضاع درین اواخر خبر داده نوشته بود که به خانم های انگلیس مقیم کابل دستور داده شده است که آن شهر را ترک بگویند. روزنامه از رسیدن آنها به پشاور هم اطلاع داده بود.

مامورین انگلیسی قبلا هم در مناطق سرحدی به قتل رسیده بودند، مانند دگروال فولکیس Foulkes و خانم فولکیس که در سال ۱۹۲۰ کشته شدند و قاتلین تا هنوز دستگیر نشده بودند، ولی کشته شدن خانم ایلیس و ربودن دخترش مولی

د پانوی شمیره: له 3 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

ایلیس، در ماه اپریل، و کشته شدن جگرن اور Orr و جگرن اندرسن Anderson، و به تعقیب آن کشته شدن تورن واتس و خانم واتس در ماه نومبر در پاراچنار همه امسال صورت گرفته است.

در حالی که جهانیان بریتانیا را مقصر خونریزی های تازه در سرحد شمال غربی هند میدانستند، حکومت استعماری انگلیس با واقعه اختطاف مولی الیس، دوشیزه هفده ساله انگلیسی راه برورفت از این تنگنا را یافت. اختطاف دختران و زنان جوان برای ایالت سرحدی شمال غربی یک رویداد عادی بود. مگر حکومت بریتانیا گریختادن مولی الیس را بشکل یک تراژیدی ملی جلوه داد. (۷) بقول تیخانف، محقق روسی، انگلیس ها با توانمندی، مطابق همه قوانین تیاتر، یک درامه سیاسی را به نمایش گذاشتند تا برای جامعه جهانی اقدامات جنگی شان علیه پشتون های سرحد را توجیه نمایند.

توقیف اسلحه خریداری شده افغانستان در بندر بمبئی

حکومت هند بریتانوی برای فشار بیشتر بر حکومت افغانستان تصمیم گرفت از ارسال اسلحه و تجهیزات نظامی که غازی امان الله خان از فرانسه خریداری نموده بود و در ماه دسمبر به بندر بمبئی رسیده بود، انکار کند. (۸)

پرتاب بمب های طیارات بریتانوی بر خاک افغانستان

در عین زمان واقعه دیگری هم در سرحد وزیرستان رخ داد. بتاريخ دوم اپریل هنگامی که طیارات بریتانوی وزیری های تازی خیل را که در سرحد توجی در شمال شرق میرانشاه مورد حمله قرار میدادند، چند بمی را بطرف افغانی خط دیورند پرتاب نمودند، که تلفات جانی را در بر داشت. دولت افغانستان فوراً درین رابطه انزجارش را بشکل التیماتومی نشان داده و تمام مذاکرات بین دو کشور را قطع نمود. البته انگلیس ها به عجله معذرت خواسته و بعد از تشکیل یک کمیسیون مشترک و دیدار از منطقه به دولت افغانستان غرامت پرداختند. (۹)

ترس از الغای معاهده افغانستان و انگلستان

با در نظر داشت روابط غیر مطمئن بین افغانستان و بریتانیا اعضای حکومت هند بریتانوی در حیرت بودند که امان الله خان چه وقت از حق الغای معاهده با بریتانیا استفاده خواهد کرد. قابل یادآوریست که پیمان سال ۱۹۲۱ کابل با بریتانیا یک معاهده دوستانه نبود، بلکه یک موافقه عارضی و مؤقتی سه ساله بود که روابط همسایگی را برقرار میساخت. فرانسس همفریز، سفیر بریتانیا در کابل احساس میکرد که حکومت افغانستان به زودی این قرار داد سال ۱۹۲۱ را فسخ خواهد نمود.

ترس از الغای پیمان توسط غازی امان الله خان، در حالی که یکسال از بسر رسیدن میعاد آن مانده بود، و عواقب وخیم آن بر قبایل سرحد، مامورین انگلیسی هند بریتانوی را مشوش و مضطرب ساخته بود. آنها فکر میکردند که لغو این پیمان توسط افغان ها برایشان یک ظفرمندی و برد سیاسی خواهد بود، فلذا برای آنکه موقف خود را ضعیف نشان ندهند، باید آنها ابتکار را در دست گرفته و در اقدام باین امر پیشدستی نمایند. (۱۰)

چرا به عوض جنک جدید با افغانستان، براه انداختن اغتشاش برای انگلیس ها مفید تر بود؟

آدمک با بررسی علل رویارویی افغانستان و انگلیس در مناطق قبایل آزاد، علت این مخاصمت را نشاندگی کرده مینویسد که: «بریتانیا می خواست به این ناحیه رخنه نماید. مگر، فرمانروای افغانستان می خواست تا آن را همچون یک دولت حایل نگهدارد». (۱۱)

در گذشته ها کشمکش های افغان ها و انگلیسی ها به خاطر تلاش های انگلیس ها مبنی بر برقراری کنترل بر قبایل سرحدی می توانست منجر به درگیری نظامی دیگری گردد. مگر، این بار انگلیس ها بنا بر یک رشته دلایل که دو دلیل عمده آن در زیر می آید، نخواستند مناسبات دیپلوماتیک خود را با افغانستان بر هم بزنند. حال چه رسد به در دادن آتش یک جنگ تازه با این کشور:

د پانو شمیره: له 4 تر7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

۱- تاثیر «تاکتیک های شوروی ها» بر روند رخدادهای آینده

میخائیل ولودارسکی محقق روسی مینویسد که «انگلیس ها نیروی هوایی خود را بکار انداخته و آغاز به نابود ساختن روستا ها نمودند. همه اینها بحران تازه را در روابط افغانستان و انگلیس پدید آورد... اوضاع بیش از اندازه پر تنش بود و این در یکی از نامه های همسر راسکلنیکف [سفیر روسیه در کابل] به پدر و مادرش به مسکو که به تاریخ ۲۹ جنوری ۱۹۲۳ نوشته شده بود، بازتاب یافته بود: «هرطوری که میخواهید به قره خان اطلاع دهید - که هرگاه اکنون هنگامی که افغانستان عملاً با انگلیس میجنگد، هنگامی که در مرز خون قبایل به زمین می ریزد و امیر بجز از ما به کسی دیگری امید ندارد، هنگامی که روسیه کارگری نمیتواند از کمک به قبایل که صد سال است کشته میدهند و صد سال است در بند اند، سرباز زند، هرگاه ما این فرصت را از دست بدهیم، اینجا دیگر کاری برای ما باقی نمیماند، هنگام آن فرارسیده که دکان را ببندیم و درین میان، حالا پس از لوزان چقدر سود مند خواهد بود هرگاه به بریتانیا ناخن افکار آنرا در خاور یادآور شویم.» (۱۲)

در ماه جنوری ۱۹۲۴ جمهوری توده بی بخارای شوروی اعلام نمود در صورت تجاوز انگلیس با همه نیرو به کمک افغانستان خواهد شتافت. این جمهوری خود مختار شوروی گویا به ابتکار خود! آماده بود با بریتانیای کبیر [در صورت تجاوز آن به افغانستان] وارد جنگ شود. به همه جهانیان روشن بود که پشت سر این دولت «دست نشانده»، شوروی ایستاده بود که در ظاهر بدون آن که با بریتانیا اعلام جنگ نماید، می توانست از طریق بخارایی ها به امان الله به پیمانانه بزرگی جنگ افزار و مشاور بفرستد. افزون بر این، تا این دم هم اسلحه خریداری شده از سوی امیر در اروپا از طریق خاک شوروی به افغانستان می رسید. این گونه، سیاستمداران و نظامیان در لندن نمی توانستند روی یک جنگ آسان سنجش نمایند.

شوروی از افغانستان از مجاری دیپلوماتیک هم حمایت می کرد. راکفسی، سفیر شوروی در لندن به حکومت بریتانیا پیشنهاد کرد کشورش آماده است برای تنش زدایی در منازعه افغان و انگلیس، میان دو کشور میانجیگری کند. روشن است این پیشنهاد از سوی انگلیس رد گردید. انگلیسی ها نمی توانستند به روس ها، آن هم بلشویک ها اجازه بدهند در مسایل مرزی میان بریتانیا و افغانستان در نقش داور ظاهر شوند. (۱۳)

۲- موجودیت خطر قیام تازه بزرگ قبایل پشتون سرحدی

جان میفی John Maffey، کمشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی، نخستین کسی بود که با فسخ قرار داد افغان و انگلیس مخالفت کرد. چون می پنداشت که این کار «منجر به قیام قبایل گردیده و به افغانستان دستاویز کارایی برای پهن ساختن گسترده تبلیغات در میان آنان می دهد».

از همین سبب است که حکومت بریتانیا تصمیم گرفت کار را به جایی نرساند که گپ به برهم خوردن مناسبات با افغانستان و جنگ بکشد. انگلیس ها برای آن که هم بتوانند از بین المللی شدن منازعه جلوگیری کنند و هم بتوانند با سرعت کار اعمار پایگاه های نظامی را در «سرحد آزاد» به پایان برساند، باز هم از توطئه و نیرنگ کار گرفتند و کوشیدند بوسیله روحانیون و ملا ها اغتشاش را براه اندازند.

با براه انداختن اغتشاش در خوست و فرستادن گماشتگان شان مثل عبدالکریم پسر سردار یعقوب خان، انگلیس ها موفق شدند بصورت موقت (برای مدت یکسال) دولت امانی را با مشکلات داخلی سرگرم ساخته، و تلاش های اشغال نظامی مناطق قبایلی خصوصاً وزیرستان را بیشتر و سریعتر سازند.

نیروی هوایی انگلیس در تیراه دهکده های افریدی ها را در هم کوبیده و نابود ساخت. در وزیرستان کشیدن راه ها و استحکامات ادامه داشت. حکومت بریتانیا در هند از صرف پول و حتی زندگانی سربازان و افسران انگلیسی برای بستن همه کوتل های کوهستانی منتهی به افغانستان و هند با استحکامات خود ابایی نداشت. سازمان اطلاعات انگلیس آهنگ کارهای ساختمانی را در وزیرستان با دادن این اطلاعات دروغین به لندن که شوروی به سال ۱۹۲۵ در برنامه دارد به هند لشکرکشی نماید، از این هم بیشتر سریعتر ساخته بود. (۱۴) قوماندانی بریتانیا برای در هم شکستادن

د پانوی شمیره: له 5 تر7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

نهایی مقاومت مسعودها و افریدی ها هم فرمان بمباران دور دست ترین مناطق نشیمنی وزیرستان را که باشندگان آن درگیر نبرد با انگلیس ها بودند، داد. از ماه مارچ تا اواخر اپریل ۱۹۲۵ هفتاد و دو فروند هواپیمای انگلیسی در جریان ۵۷ شب و روز روستاهای جنگجویان را بمباران کردند. (۱۵)

تیخانف میگوید که مقصد نیروی هوایی انگلیس نه تنها ویران ساختن روستاهای جنگجویان، بلکه نابود سازی رمه های گوسفندان و بزهای شان نیز بود. انگلیس ها با دچار ساختن پشتون ها با گرسنگی می خواستند آن ها را ناگزیر گردانند تا تفنگ های شانرا به زمین بگذارند، تا کار اشغال نظامی وزیرستان آسان شود.

اغتشاش جنوبی در افغانستان سبب شد که حکومت افغانستان مشغول مشکلات داخلی خود شده و کمک به جنگجویان قبایل آزاد را فراموش کند. بمیان آمدن این خلای سیاسی از یکطرف، و ازطرف دیگر تهدید گرسنگی مرگبار، مبارزین قبایل سرحد آزاد را وادار ساخت تا بصورت مؤقت دست از مقاومت بردارند. در نتیجه وزیرستان برای چندی آرام شد و حکومت استعماری هند بریتانیایی می توانست ادعا کند که سیاست جدید پیشروی (نیو فارورد پالیسی) اش به نخستین پیروزی رسیده است .

همینکه شورش پکتیا خاموش شد، حکومت امانی یکبار دیگر به کمک و حمایت قبایل سرحد آزاد برخاست و از سیاست پیشروی انگلیس ها با دادن اعتراض های رسمی مخالفت و انزجار خود را نشان داد. ویکبار دیگر توطئه های کودتا و به تعقیب ناکامی آن اغتشاش دیگری براه انداخته شد.

(ادامه دارد)

یادداشت ها و مأخذ

زمانی، عبدالرحمن (۲۰۱۰)، په آزاد سرحد کی خپلواکی غوښتونکي مبارزې او د مومندو په مشهورو غزاگانو کې دغزاي ميرزمان خان ونډه، صفحات ۳۰ تا ۳۵.

مکتوب هنری دابس- رئیس هیات انگلیسی گفتگوها به محمود طرزی- وزیر خارجه افغانستان تاریخی ۲۲ نوامبر ۱۹۲۲، علایق افغانستان را رسماً به مسایل سرحدی اجازه داده و به آن احترام گذاشته است. درین مکتوب به افغانستان اطمینان داده شده است که با اقوام قبایل پیشامد سخاوتمندانه میشود.

غبار، میر غلام محمد (۱۳۶۶)، ص ۷۸۲.

اسناد آرشیف هند بریتانوی، L/P7S/20/B 255/1, P 132.

آرشیف دولتی تاریخ اجتماع/ی و سیاسی روسیه، فوند ۵۴۴، دوسیة مخصوص ۳، کارتن ۱۰۰، صفحه ۲۸ (بحواله تیخانف).

اسناد آرشیف هند بریتانوی، L/P7S/20/B 255/1, P 133.

Spain, James W. (1963) (مناطق سرحدی پشتون ها)، ص ۱۵۵.

آدمک، لودویک، دبلیو (۱۳۷۰). روابط خارجی افغانستان در نیمه اول قرن بیست، ص ۱۳۷.

اسناد محرمانه آرشیف هند بریتانوی، راپور نظامی سال ۱۹۲۵ افغانستان.

د پانو شمیره: له 6 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

- آدمک، لودویک، دبلویو (۱۳۷۰). روابط خارجی افغانستان در نیمه اول قرن بیست، ص ۱۳۸.
- آدمک، ل. دبلویو، «تاریخ روابط خارجی افغانستان»، متن انگلیسی، ص ۱۶۷.
- ولودارسکی، میخائیل - ترجمه عزیز آریانفر (۲۰۰۱)، ص ۱۸۵.
- کنت ف. «انقلاب و دیپلماسی»، مسکو، ۱۹۹۱، ص. ۱۲۵ (بحواله تیخانف).
- Andrew C. Secret service: The making of the British Intelligence Communit. (به حواله تیخانف).
- ElliotJ. Op.cit. P. 269 (بحواله تیخانف).

د پانو شمیره: له 7 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ